

Fiskerigransesaken mellom Norge og Storbritannia og sakens betydning for norsk rett 60 år senere¹

Susann Funderud Skogvang

Susann Funderud Skogvang (f. 1975), research fellow, Faculty of Law, University of Tromsø. E-mail: susann.skogvang@uit.no.

Sammendrag: Fiskerigransesaken mellom Norge og Storbritannia omhandlet metoden for opptrekkingen av grunnlinjer og er en viktig folkerettslig avgjørelse, særlig sett med norske øyne. Forfatteren belyser hvilken betydning historisk bruk hadde for tolkningen og anvendelsen av folkeretten i Fiskerigransesaken. Videre drøftes hvordan saken har bidratt til at spørsmål om private fiskerettigheter igjen har blitt satt på dagsorden i den rettsvitenskapelige debatt. Norges anførsler om retthistoriske forhold knyttet til fiskeriene er derfor fremhevet her.

Fiskerigransesaken har fått ny aktualitet gjennom arbeidet til Kystfiskeutvalget, NOU 2008: 5, samt nyere forskning, som vier saken stor plass.

The Anglo-Norwegian Fisheries case of 1951: This paper deals with one of the most important judgements in international law, concerning the method for measuring the breadth of coastal states' territorial waters. The fact that Norway was a party means that the case has a special interest from a Norwegian point of view. The paper discusses the Anglo-Norwegian Fisheries case in general and especially the importance of Norwegian traditional use and national legal history in International law. Further, the paper asks whether the case has any importance to questions regarding the right to fish in Norway today. The

-
1. Artikkelen har sitt utgangspunkt i en utredning om Fiskerigransesaken jeg gjorde i Kystfiskeutvalget, NOU 2008: 5 *Retten til fiske i havet utenfor Finnmark*, side 127 flg. Tusen takk til redaksjonen og fagfeller for nyttige og viktige innspill.

case has got new actuality through the study of The Coastal Fishing Committee (Kystfiskeutvalget), published as NOU 2008: 5.

Key words: Fisheries case, National legal history, The right to fish, The Coastal Fishing Committee.

1 Innledning

«Fiskerigrensesaken» gjaldt en tvist mellom Norge og Storbritannia som ble brakt inn for Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ). Tvisten gjaldt uenighet om metoden for fastlegging av grunnlinjer og bredden på norsk sjøterritorium. Den 18. desember 1951 avsa ICJ dom i saken.

Innledningsvis kan det være grunn til noen begrepsforklaringer: *Grunnlinjer* danner yttergrensen for de indre farvann og er utgangspunktet for beregningen av sjøterritoriet og andre grenser i havet. *Sjøterritoriet* er et belte langs kysten som hører til kyststatens territorium. Kyststaten har i utgangspunktet samme myndighet på sjøterritoriet som på sitt landterritorium.² *De indre farvann* er alt farvann som ligger innenfor grunnlinjene, og området behandles på samme måte i folkeretten som fastlandsterritoriet. Norges *territorialfarvann* består av både sjøterritoriet og de indre farvann. *Territorialgrensen* danner sjøterritoriets yttergrense.

I dag er det flere ulike soner utenfor en kyststat som alle har utgangspunkt i grunnlinja. Sjøterritoriet omfatter havområdet fra grunnlinjene og ut til territorialgrensen som nå går ved 12 nautiske mil. I den økonomiske sonen³ ut til 200 nautiske mil fra grunnlinjene, har Norge blant annet eksklusiv rett til å fiske.⁴ I 1951 var det i folkeretten ikke klare regler for hvordan grunnlinjene skulle trekkes, eller for bredden på sjøterritoriet. Grensen for kyststatens eksklusive rett til fiske, og grensen for territorialfarvannet var videre sammenfallende. En kyststat hadde således bare én sjøgrense,- territorialgrensen mellom kyststatens sjøterritorium og det frie hav.

Formålet med denne artikkelen er for det første å belyse hvilken betydning historisk bruk hadde for tolkningen og anvendelsen av folkeretten i Fiskerigrensesaken. For det andre skal jeg drøfte hvordan saken har bidratt til at spørsmål om private fiskerettigheter igjen har blitt satt på dagsorden i den retts-

2. Unntak gjelder for eksempel fremmede fartøyers rett til uskyldig gjennomfart i henhold til folkeretten.

3. I henhold til folkeretten kan kyststaten opprette en økonomisk sone på 200 nautiske mil utenfor kysten. Dette følger av Havrettskonvensjonen del V. For Norges del, se lov av 17. des. 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.

4. Grensene til havs er nå i hovedsak regulert i FNs Havrettskonvensjon av 10. desember 1982.

vitenskapelige debatt. Norges anførsler om rettshistoriske forhold knyttet til fiskeriene er derfor fremhevet her. Fiskerigrensesaken har fått ny aktualitet gjennom arbeidet til Kystfiskeutvalget, samt nyere forskning, som vier saken stor plass.⁵ Dette kommer jeg tilbake til nedenfor, hvor jeg også viser at Fiskerigrensesaken passer inn i det øvrige rettskildebildet på området for private fiskerettigheter. Det kan også bemerkes at to av artiklene i det første nummeret av dette tidsskriftet nevner denne saken.⁶

2 Fiskerigrensesaken

2.1 Folkerettshistorisk bakteppe

Fiskerigrensesaken kom opp for Den internasjonale domstolen i Haag i en epoke hvor det var av vital betydning å få en endelig avklaring på hvordan man skulle trekke grensen mellom kyststatenes territorialfarvann og åpent hav.⁷

Det hadde pågått en strid om dette temaet i folkeretten i århundrer allerede. I takt med den teknologiske utviklingen i det tjuende århundret ble det behov for et bredere belte av sjøterritorium langs en kyststat, for å ha bedre kontroll med blant annet mineralressurser og fiske. Dette prøvde Folkeforbundet å ta tak i. I 1930 ble det arrangert en konferanse om temaet i Haag, uten resultat.⁸ Det var ikke mulig å oppnå enighet om verken bredden på territorialbeltet, eller metoden for opptrekking av grunnlinjer.⁹ Det var imidlertid bred enighet mellom statene om at grunnlinjene skulle trekkes i lavvannsslinjen. Kampen sto mellom to interesser: de som ønsket mest mulig fritt og åpent hav, kontra de som ønsket et bredere sjøterritorium langs kyststatene.

Prinsippet om det frie hav ble første gang formulert av Hugo Grotius i *Mare Liberum* (Det frie hav) så tidlig som i 1609. Han tok til orde for at alle skip, fra alle stater, kunne benytte alle farvann uten restriksjoner. Grotius inkluderte også prinsippet om fritt fiske i havenes frihet.¹⁰ Han ga med dette sine hollandske

5. NOU 2008: 5.

6. Smith, Carsten: «Retten til fiske i havet utenfor Finnmark» og Brattland, Camilla: «Mapping Rights in Coastal Sami Seascapes», *Arctic Review on Law and Politics*, 2010 side 4–53.

7. Dommen kom etter kodifikasjonskonferansen i Haag i 1930, og like før den første havrettskonvensjon (UNCLOS I) fra 1958, som inneholdt regler om metode for opptrekking av grunnlinjer, samt bredden på territorialfarvann.

8. Henriksen, Tore: «Utviklingen av internasjonal forvaltning av vandrende fiskebestander: Mot et lukket hav?», *Det juridiske fakultets skriftserie* nr. 47, UiT 2001 side 12.

9. St.meld.nr. 87 (1952) *Om avgjørelsen av den norsk-britiske fiskerigrensetvist ved den internasjonale Domstol i Haag*, vedlegg 2 side 9.

10. Grotius, Hugo: *Mare Liberum – Det frie hav*, Vidarforlaget, Oslo 2009 side 101–103.

landsmenn støtte når de hevdet rett til fiske utenfor den engelske kyst, selv når de beveget seg helt inn til strandkanten.

Grotius' teori var kontroversiell og møtte massiv motstand fra de som hevdet at kyststatene hadde suverenitetsrett i de kystnære farvann, ikke minst fra de som hevdet at havene kunne underlegges en stats herredømme.¹¹ Han møtte også stor motstand fra britiske jurister hva gjaldt prinsippet om fritt fiske. Først ute med å formulere et behov for territorialfarvann med eksklusive fiskerettigheter for kyststatens innbyggere var trolig skotske William Welwood i 1613.¹²

I 1663 kom John Selden med sitt motsvar til Grotius, gjennom verket *Mare Clausum: the right dominion of the sea*. Selden hevdet her Englands rett til havområdene rundt landet. Han nærmet seg eldre synspunkter om at visse havområder kunne bli en nasjons eiendom på samme måte som landområder.

Et kompromiss ble foreslått i 1702 av hollenderen Cornelius van Bynkershoek med *De dominio Maris* (Herredømmet over havet). Han tok her til orde for at herredømmet over havet skulle strekke seg så langt fra land som rekkevidden av et kanonskudd. Den gang var man enige om at skuddvidden var omtrent 3 nautiske mil eller «one marine league», og det utviklet seg derfor i flere europeiske land, blant annet i Storbritannia, en oppfatning om 3-milsgrensen som eksklusiv sone.¹³

Norge aksepterte imidlertid aldri denne 3-milsgrensen. Norge hevdet territoriell rett til en sjømil, noe som tilsvarer om lag 4 nautiske mil. Dette var et av tvistepunktene i konflikten med Storbritannia i Fiskerigrensesaken.

2.2 Tvistens bakgrunn

Rettssaken for Den internasjonale domstol var slutten på en langvarig konflikt som var foranlediget av at britiske damptrålere tidlig på 1900-tallet kom inn til Finnmarkskysten, og særlig til de store fjordene slik som Varangerfjorden.

11. For eksempel Spania og Portugal som gjennom Tordesillastraktaten av 1494 delte Atlanterhavet mellom seg ved hjelp av en linje som ble trukket fra pol til pol i en avstand av ca 1550 km vest for Kapp Verde-øyene. Den vestlige halvkule skulle tilhøre Spania, mens den østlige skulle tilhøre Portugal, se Falkanger, Aage Thor: «Noen folkerettslige problemstillinger om nordområdene – i fortid og nåtid», *Lov og rett* 2007 side 323 flg. på side 325.

12. Kobayashi, Teruo: *The Anglo-Norwegian Fisheries case of 1951 and the changing law of the territorial sea*, Florida 1965 side 6, Fulton, Thomas W.: *The sovereignty of the sea*, The Lawbook Exchange ltd. New Jersey 2002, (opprinnelig publisert av W. Blackwood and sons, Edinburgh 1911), kap IX.

13. Bourquin, Maurice: «Den alminnelige rekkevidde av den dom som ble avsagt 18. desember 1951 av den Internasjonale Domstol i den norsk-britiske fiskerigrensetvist», *Jussens venner* 1953 side 9. Bourquin var, sammen med høyesterettsadvokat Sven Arntzen, den norske regjeringens advokat i fiskerigrensesaken.

Bakgrunnen var nedgang i fiskebestandene utenfor Storbritannia, samt trålforbud utenfor Skottland.

Norske myndigheter nektet de britiske trålerne adgang, da de var av den oppfatning at fisket skjedde i norsk territorialfarvann, og at det dermed var en eksklusiv rett for norske fiskere. Slik tråling ville dessuten ikke være forenlig med de norske fiskeriene som fortsatt hovedsakelig foregikk med passive redskaper som garn og line. Folkeretten manglet klare regler om grensene for utstrekningen av eneretten til fiske. Norges oppfatning av at grensen gikk fire nautiske mil fra grunnlinjer trukket med rette linjer var ikke i samsvar med det Storbritannia hevdet: De hevdet at tre nautiske mil («one marine league») fra grunnlinjen trukket parallelt med kysten, eventuelt med sirkelbue-envelopper rundt øyer og skjær, var folkerettslig sedvane. Det uavklarte folkerettslige forholdet vanskeliggjorde retten til å nekte utlendinger adgang til fiskeriene utenfor Norge. Håndhevelsen av denne eneretten til fiske innenfor fire mil førte til flere rettstvister for norske domstoler.

Den første alvorlige konflikten oppsto da den britiske fisketråleren «Lord Roberts» i 1911 ble oppbrakt av det norske oppsynet under fiske i Varangerfjorden. Norge hevdet at tråleren fisket i norsk territorialfarvann. Storbritannia protesterte mot oppbringelsen, og bestred at Varangerfjorden var norsk territorialfarvann.¹⁴ Norge inntok imidlertid en fast holdning og håndhevet oppfatningen om at grensen for norsk sjøterritorium var fire nautiske mil fra rette grunnlinjer. Skipperen på Lord Roberts ble dømt til bot og inndragning i både herredsretten og lagmannsretten. Han anket videre til Høyesterett, men da verdenskrigen brøt ut ble anken trukket tilbake.¹⁵

Selv om staten Norge vant frem i det norske rettsapparatet, viste Lord Roberts-saken viktigheten av å få klargjort grensene for Norges sjøterritorium. I 1911 oppnevnte derfor den norske regjering Sjøgrensekommisjonen. I sine innstillinger fra 1912 og 1913 foreslo kommisjonen hvor grensene for Norges sjøterritorium skulle gå.

Under første verdenskrig var det opphold i britisk tråling langs norskekysten, men da den ble gjenopptatt i 1922 spisset konflikten seg til igjen. I 1924-1925 ble det avholdt drøftelser mellom de to land. Norge og Storbritannia oppnevnte hver sin sjøgrensekomite som lenge forhandlet om hvor grensen skulle gå, uten å komme til enighet. Man forsøkte også å få til et forbud mot trålfiske i visse områder. Dette gjaldt særlig de områdene der kystbefolkningen i Norge drev utstrakt sesongfiske

14. Arntzen, Sven: «Fiskerigrensesaken mellom England og Norge for Den Internasjonale domstol i Haag», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 1952 side 113–136 side 115–116.

15. *Ibid* side 116.

med passive redskaper som garn og line.¹⁶ Det lyktes ikke partene å bli enige verken om grensen eller et eventuelt trålforbud. Selv ikke en minnelig løsning i påvente av internasjonal avklaring av disse rettsspørsmål var mulig å få til.¹⁷

Etter at de norsk-britiske drøftelser om fiskerigrensen hadde strandet, ble Sjøgrensekommisjonen av 1926 opprettet av utenriksdepartementet. Den skulle utrede hvilke alminnelige prinsipper som skulle legges til grunn for fastleggingen av grunnlinjer langs norskekysten. Kommisjonen avga innstilling i januar 1930. Antallet britiske trålere i de omstridte farvann tiltok, og økte markant fra 1932. Tilstrømmingen av fremmede fartøyer – både britiske og andre – dekket etter hvert alle områder fra grensen mot Finland/Sovjet-Samveldet i nordøst, og til Røst lengst sør i Lofoten.¹⁸

På bakgrunn av Sjøgrensekommisjonens arbeid ble kgl.res. av 12. juli 1935 vedtatt. Resolusjonen fastsatte hvordan grunnlinjene skulle trekkes langs kysten fra Finskegrensen¹⁹ til Træna. Denne resolusjonen bygget på flere tidligere resolusjoner med samme angivelse av grensen. Resolusjonen lød:

«Med grunnlag i gamal nasjonal hevd,- i samsvar med dei geografiske vilkåra langs den norske sjøsida,- til verje for livskrava for den norske busetninga i den nördste luten av landet,- og i samhøve med dei kongelege resolusjonane frå 22. februar 1812, 16. oktober 1869, 5. januar 1881 og 9. september 1889,- blir hermed fastsett grenselinene ute i sjøen for det norske fiskeområdet²⁰ i den parten av Noreg som ligg nordanfor 66°28,8' nordleg breidd. Desse grenselinene skal bli utmælt soleis at dei fylgjer i breidd med rette grunnlinjer som blir dregne millom faste punkt på land, øyar eller skjer frå endepunktet for riksgrensa lengst aust i Varangerfjorden til Træna i Nordland fylkje. Dei faste punkta som grunnlinene skal gå imillom, er nøgje oppgjevne i særskilt vedlegg til denne resolusjonen»

Den britiske regjering protesterte mot denne resolusjonen. For det første fordi den forutsatte at bredden på territorialbeltet var fire nautiske mil, noe som stred mot Storbritannias oppfatning som var at grensen gikk ved tre nautiske mil. For det andre anførte de at Norges metode med rette grunnlinjer var i strid med folkeretten. Den norske 4-milsgrensen ($4 \times 1852 = 7408$ meter) hadde lang tradisjon

16. P.M. «Om Norges Sjøgrense», datert 13/4-42, signert S.J., fra Riksarkivet (UDs arkiv 31.6/10, bind VI-VII, 1649) side 8.

17. Se St.meld.nr. 8 (1925) *Om drøftelser med Storbritannia vedrørende sjøterritoriet*, med bilag.

18. Bourquin 1953 side 6.

19. Det bemerkes at Finland mellom 1917 og 1944 gikk helt ut til havet.

20. Selv om resolusjonen her bruker begrepet fiskeområdet, og ikke nevner sjøterritoriet spesielt, var det utvilsomt at det området som ble avgrenset ved resolusjonen var det området Norge anså for å være sitt sjøterritorium. Dette ble også lagt til grunn av Den internasjonale domstol i Haag, *ICJ Reports 1951* side 125.

her i landet og tilsvarer en *sjømil* (1/15 breddegrad (meridiangrad) eller 4 bredde-minutter, 7408 meter) eller om lag en *geografisk mil* (1/15 lengdegrad ved ekvator (ekvatorialgrad), 7420 meter).

Storbritannia på sin side hadde lang tradisjon for å trekke grensen ved tre nautiske mil («one marine league»), slik flere andre land i Europa også hadde, noe som var en videreføring av Bynkerschoeks lære om kanonskudd-rekkevidden. Britene hevdet at det var tale om folkerettslig sedvane.

Norge hadde aldri gitt uttrykk for usikkerhet med hensyn til territorialbeltets bredde på 4 nautiske mil. I et PM signert S.J. «Om Norges sjøgrense» uttrykkes det at usikkerheten kun har omhandlet «territorialbeltets indre grenselinje eller m.a.o. grenselinjen mellom territorialbeltet og de indre farvann, som i rettslig henseende er likestillet med landterritoriet».²¹ Men etter Cancelli Promemoria fra 1812 hadde Norge ikke vært i tvil om at Norges grunnlinje skulle trekkes med rette linjer mellom de ytterste øyer og skjær, eller de ytterste punkter på fastlandet, og ikke følge kystlinjens forskjellige buktninger og innskjæringer.²²

Da statene ikke oppnådde enighet på diplomatisk vis var de enige om å bringe tvisten inn for Den internasjonale domstolen i Haag. Den 28. august 1949 reiste Storbritannia søksmål mot Norge. Norge hadde akseptert domstolens jurisdiksjon.²³ Saken fikk sin avgjørelse i dom av 18. desember 1951.

2.3 Den rettslige problemstilling for Den internasjonale domstol

Underveis i rettsprosessen ble det inngått forlik på spørsmålet om bredden på territorialbeltet idet Storbritannia aksepterte at Norge, på grunn av særegne omstendigheter, hadde rett til å trekke grensen for territorialfarvannene ved 4 nautiske mil.

Det kan imidlertid bemerkes at det i dokumentene som ble fremlagt for Haag-domstolen ble vist til en interessant samtale fra 1911 mellom den britiske utenriksministeren, Sir Edward Grey og Norges utenriksminister Johannes Irgens. I denne samtalen uttrykte Grey at Storbritannia betraktet 3-milsregelen som et vesentlig prinsipp og av så stor betydning at landet var beredt til å gå til krig mot selv den sterkeste stormakt for å forsvare dette prinsippet.²⁴

Flere av argumentene om bredden på territorialfarvannet hang nøye sammen med opptrekkingsmetoden, og var derfor også tema i de videre rettsforhandlingene.

21. P.M. «Om Norges Sjøgrense», 1942 side 5.

22. Ibid.

23. I samsvar med artikkel 36 i statuttene til Den internasjonale domstol.

24. Arntzen 1952 side 113–136 side 116, og Bourquin 1953 side 9.

At britene godtok 4-milssonen var en stor seier for Norge, særlig sett på bakgrunn av landets voldsomme protester mot Norges syn på bredden på territorialfarvannet over lang tid.²⁵

Det gjensto da kun et rettsspørsmål for domstolen, nemlig om den metoden for opptrekking av grunnlinjer som Norge hadde benyttet var i overensstemmelse med folkeretten.²⁶ Mer nøyaktig kan man si at den rettslige problemstillingen i saken var hvorvidt den norske kongelige resolusjon av 12. juli 1935 var i samsvar med folkerettens regler om opptrekking av grunnlinjer. Det ligger til kyststaten å trekke opp grunnlinjer for indre farvann, som danner grunnlaget for grenser til sjøs. Kyststater står imidlertid ikke fritt til å fastsette sine grunnlinjer på den måten de selv finner for godt. Vanlig praksis blant kyststater, og således gjeldende folkerett, hadde vært å måle utstrekningen av territorialfarvannet fra lavvannslinjen langs kysten.²⁷ Domstolen presenterte folkerettsregelen slik:

«The court has no difficulty in finding that, for the purpose of measuring the breadth of the territorial sea, it is the low-water mark as opposed to the high-water mark, or the mean between the two tides, which has generally been adopted in the practice of States.»²⁸

Partene var for så vidt enige om at dette var hovedregelen, men anvendelsen av regelen var det ulike oppfatninger om: Storbritannia hevdet at denne linjen måtte følge kysten i alle dens buktninger. For Norges del måtte dette bety at det var fastlandslinjen som måtte følges, ikke lavvannslinjen på utsiden av skjærgården.²⁹ Norge hadde på sin side siden 1812 praktisert denne regelen slik at det ble trukket rette linjer fra de ytterste øyer, holmer og skjær, slik at skjærgården ble inkludert i de indre farvann. På kodifikasjonskonferansen i Haag i 1930 var det for øvrig kun Latvia, Polen og Sverige som sammen med Norge hevdet et prinsipp om rette grunnlinjer.³⁰

Norge hadde i den kongelige resolusjonen fra 1935 trukket 47 grunnlinjer langs norskekysten fra Træna i Nordland til grensen mot Russland i Øst-Finnmark. Grunnlinjene fulgte ikke kystlinjen parallelt, men ble trukket mellom faste punk-

25. Kobayashi 1965 side 21, og Evensen, Jens: «The Anglo-Norwegian Fisheries case and Its legal Consequences», *The American Journal of International law*, vol 46, no. 4, 1952 side 609–630 side 611.

26. Se *ICJ Reports 1951* side 128, *Norsk utenrikspolitikk historie*, bind 5 «Kald krig og internasjonalisering 1945–1965» side 358 og Arntzen 1952 side 113–136 side 122.

27. Kobayashi, 1965 side 16 med videre henvisninger til Haag-konferansen i 1930.

28. *ICJ Reports 1951* side 128.

29. Ibid.

30. Kobayashi 1965 side 16.

ter på land, øyer og skjær. Disse linjene varierte i lengde. Lengst var grunnlinjen over Lopphavet som var hele 44 nautiske mil. Over Vestfjorden var grunnlinjen 40 nautiske mil, og over Varangerfjorden 30,5 nautiske mil. Det var av langt større betydning for Norge å få medhold i at denne metoden var i overensstemmelse med folkeretten, enn i spørsmålet om bredden på territorialfarvannet. Rette grunnlinjer gjorde at store havområder som ellers ikke ville komme inn under norsk territorium, gjorde det. Norges metode var derfor svært viktig for de norske fiskeriene, idet historiske fiskeplasser ble vernet mot utenlandske trålere.³¹

En ting var hvordan man rent faktisk skulle trekke opp grunnlinjene. Mer interessant var kanskje det at Haag-domstolen måtte ta stilling til to ulike syn på tolkning og anvendelse av folkerettslige regler: Storbritannias strenge anvendelse av de alminnelige regler, med sterkt begrensede unntak for «historisk hjemmel» for enkelte områder, på den ene side, og Norges mer «moderne» tolkning av internasjonal rett, hvor de særlig fremhevet en fleksibel anvendelse av de generelle folkerettsregler på spesielle saker, på den annen side.³²

2.4 Storbritannias anførsler

Utgangspunktet for den britiske lære var at grunnlinjen skulle falle sammen med kystens fysiske linje, altså den linje som ved lavvann utgjør skillet mellom land og sjø. Denne regelen mente de var universell. Storbritannia mente at resolusjonen fra 1935 ville være i strid med denne regelen. Folkerettens unntak for historisk hjemmel var ment som en sikkerhetsventil for helt spesielle tilfeller, som det ikke var tale om i denne saken. Britene anførte at det norske systemet var så tøyelig og fleksibelt at man ikke kunne fastlegge innholdet på objektivt grunnlag. Systemet ivaretok så mange lokale forhold som bare den norske regjering kunne kjenne til («of which the Norwegian Government is the judge»)³³ De åpnet imidlertid for at det for enkelte bukter langs norskekysten kunne være aktuelt med slike rette linjer begrunnet i historisk bruk.

Etter Storbritannias syn kunne grunnlinjen imidlertid aldri overstige ti nautiske mil over en fjordmunning («mouth of a bay»)³⁴ noe som ble langt overskredet ved anvendelsen av rette grunnlinjer langs Norges kyst. Det oppsto særlige problemer

31. Dette er av mindre betydning i dag, da territorialgrensen går ved 12 nautiske mil og den økonomiske sonen gir ytterligere vern for fisket også utenfor territorialgrensen, se også Andenæs, Johs. og Fliflet, Arne: *Statsforfatningen i Norge*, 10. utg, Universitetsforlaget, Oslo 2006 side 115.

32. Bourquin 1953 side 11–12 og Kobayashi 1965 side 2–3.

33. *ICJ, Pleadings*, IV 1951 side 371–372.

34. *ICJ Reports* 1951 side 121–122.

med Norges metode for fjorder som Lopp havet, Vestfjorden og Varangerfjorden, hvor grunnlinjen var henholdsvis 44, 40 og 30,5 nautiske mil.

På denne bakgrunn la Storbritannia ned påstand om at Haag-domstolen skulle gi uttrykk for de folkerettsprinsipper som skulle anvendes ved fastsettelsen av grunnlinjer.³⁵ I tillegg krevde Storbritannia erstatning for alle inngrep fra norsk side mot britiske fartøyer utenfor territorialgrensen.³⁶

2.5 Norges anførsler³⁷

2.5.1 Generelt

Norge anførte at det ikke var noen fast, bindende folkerettsregel om hvilken metode som skulle anvendes for opptrekking av grunnlinjene. Den norske regjering mente at metoden med å følge kystens hovedretning var i samsvar med gjeldende folkerett om lavvannslinjen. Hovedvekten i Norges prosedyre ble lagt på de spesielle norske forhold – kystens og skjærgårdens konfigurasjon, de nordnorske fiskerier, den historiske utvikling og en analyse av de forskjellige kystavsnitt.

Det er anførselen om historisk hjemmel som er mest interessant, og dette punktet utdypes nedenfor. Norge la ned følgende påstand:

«Da den kgl. resolusjon av 12. juli 1935 ikke strider mot de folkerettsregler som binder Norge, og da Norge under enhver omstendighet har historisk rett til alle de farvann som ligger innenfor grensen ifølge nevnte resolusjon, bes Domstolen om, idet den forkaster alle påstander i strid hermed, i én og samme dom, å kjenne for rett at fastsettelsen av fiskerigrensen ved den norske kgl. resolusjon av 12. juli 1935, ikke er i strid med folkeretten.»³⁸

Norge mente altså å ha historisk rett til å trekke fiskerigrensen på den måten som var gjort i resolusjonen fra 1935. Istedenfor å følge den fysiske kystlinje i alle dens bevegelser, velger man ut visse anvendbare punkter på kysten som bindes sammen med rette linjer. Et viktig ledd i Norges prosedyre var å påvise kontinuiteten i rettsutviklingen og rettsoppfatningen. Resolusjonen av 1935 var en anvendelse og kodifisering av prinsipper som gikk langt tilbake i tid og som ble fastlagt allerede i Cancelli Promemoria fra 1812, og gjentatt blant annet i 1869 og 1889. Disse bestemmelsene innebar ingen utvidelse av Norges territorialgrense. Tvert imot

35. *ICJ Reports 1951* side 121–123.

36. St.meld.nr. 87 (1952) side 1.

37. De skriftlige norske innlegg var på ca. 1400 tett-trykte sider. Innleggene ble trykt av den Internasjonale domstols trykkeri i Leyden, og finnes bare på fransk: «Affaire des pêcheries-Mémoires, plaidaires et documents/Fisheries case-Pleadings, oral arguments, documents» vol. I-IV, 1951 (ICJ, Pleadings).

38. Norsk oversettelse i St.meld.nr. 87 (1952) side 1.

medførte dette en innskrenkning av det tradisjonelle norske sjøområdet som bygget på synsrekkevidden.³⁹ Storbritannia hevdet at det forhold at den tradisjonelle bruken omfattet et større område måtte tale imot historiske rettigheter til dette mindre området. Norge svarte til dette at det kan ikke være til gunst for en stat å gi litt i internasjonale forhandlinger.

2.5.2 Om historisk hjemmel

Folkeretten åpnet for unntak i regelen om å følge lavvannslinjen i alle dens buktninger dersom det kunne påvises såkalt historisk hjemmel («historic title»). Langtids bruk, kontinuitet i oppfatningen om at man hadde en rett samt aksept fra andre stater var momenter som inngikk i vurderingen av hva som kunne regnes som historisk grunnlag. Det ble derfor satt inn ressurser for å påvise at Norge hadde nettopp slikt grunnlag for sin rett til å trekke grunnlinjen i rette linjer med utgangspunkt i de ytterste øyer, skjær og nes. Man anførte at det i Norge har foregått en særskilt utvikling på dette felt, ulik utviklingen i Mellom-Europa, som i større grad var påvirket av romerretten. Etter romerretten var kysthavet i utgangspunktet fritt for enhver, i henhold til prinsippet om «det frie hav». Bruken av kysthavet – til navigasjon, fiske og fangst – hadde i historisk tid vært et livsvilkår for kystbefolkningen i Norge.⁴⁰ Dette gjaldt særskilt for Nord-Norge, da annet ressursgrunnlag og adgang til alternativ forsørgelsesmåte var svært begrenset. Kystbefolkningen hadde derfor enerett til å utnytte kysthavets rikdommer over mye større områder enn de som da ble håndhevet som norsk sjøterritorium.⁴¹

For å underbygge anførselen om at Norge hadde enerett til fiske langs Nord-Norges kyst engasjerte Fiskerigrensekomiteen professor Knut Robberstad for å utrede den historiske retten til fisket, og sjefen ved Norsk stadnamnarkiv Per Hovda for å gi en historisk utredning om navn på nordnorske fiskeplasser. Robberstads to utredninger⁴² inngikk i Norges skriftlige prosedyre. Robberstad og Norge anførte at det gjaldt privatrettslige regler om fiske også i saltvann:

«Der fisket derimot vert drive av kvar mann, som lekk i eit allsidig, samansett næringsliv med åkerbruk, februk, fiske i vassdrag og i havet, jakt og fangst på land og på sjø og handel med stokkfisk og skinn etc, der er det like naturleg at fiskeplas-

39. Arntzen, 1952 side 124. Dette ble også lagt til grunn av Domstolen, jf. *ICJ Reports 1951* side 142.

40. Arntzen, 1952 side 123.

41. Ibid.

42. ICJ, Pleadings volume I side 232-250. Den norske versjonen (Robberstad I), "Historisk oversyn" av 20.02.1950. ICJ, Pleadings volume III side 35-58. (Robberstad II), *Apercu historique, historisk oversikt inntatt i Norges duplikk for Den Internasjonale Domstol i Haag*, 01.03.1951.

sana i sjöen kjem under analoge privatrettslege reglar til dei som gjeld um fiske i vassdrag og um jakt på land».⁴³

Robberstad sier videre at norske lovgivere i alle fall på både 1700- og 1800-tallet skilte mellom «lieux de pêches appartenant til einskildmenn eller eaux attenant à propriétés privées og – på den andre sida – lieux de pêche communs, d.e. réserve aux pêcheurs partant du même port d'attache eller som coproprierte for heile bygder.»⁴⁴ På norsk blir det «fiskegrunner som tilhørte enkeltpersoner eller private havområder og – på den andre siden – felles fiskegrunner, det vil si fiskegrunner reservert for fiskere fra samme hjemstedshavn eller som sameie/kollektiv rett for hele bygder.» En del av dette systemet med kollektive rettigheter var at hvert fiskevær hadde et havstykke, og at enkelte linesett og garnsett ble lagt til hver enkelt rorbu i de viktigste fiskeværene.

2.5.3 Om økonomisk avhengighet for kystbefolkningen

Et annet moment Norge særlig trakk frem, var den *økonomiske interessen fiskeriene representerte* for kystbefolkningen i landet. Kystbefolkningens eksistens var avhengig av fisket i de aktuelle områdene. Den økonomiske interessens tilstedeværelse og betydning ble bevitnet gjennom lang tids bruk, altså historiske faktorer.⁴⁵ Norges holdning til opptrekkingen av fiskerigrensen og grensen for norsk territorialfarvann var basert på kystbefolkningens avhengighet av fisket. Ved de interne forberedelsene til saken uttrykte Odelstingspresidenten at det var av stor betydning å dokumentere befolkningens livsbehov og den absolutte avhengigheten av adgangen til fisket:

«Vi må ha en fotomontasje av kysten og vise hvorledes det ser ut i Kjøllefjord, Gryllefjord og alle de andre stedene og hvorledes man overhodet ikke kan leve der uten å fiske.»⁴⁶
(min kursivering)

Også Robberstad konkluderte med at reglene om retten til fiske var særegne i Nord-Norge på grunn av fiskets store betydning som livsgrunnlag for kystbefolkningen der. Robberstad viste til at Petter Dass i *Nordlands trompet* skrev at befolkningen i Tromsø fogderi «dei sår ikkje og har ikkje åker, dei søker sitt brød

43. Robberstad I 1950 side 25.

44. Robberstad I 1950 side 27.

45. For mer om norske kyst- og fjordfiskere sin bruk av det omstridte området; Meyer, Christopher: *Norway's Usage and Prescription in the Matter of Coastal Fisheries*, Bentzens boktrykkeri, Oslo, 1951.

46. Odelstingspresident Hambro i Sjøgrensekommisjonen 16/9–49 side 2 og 3.

på sjøen og lid naud når det misluknast». ⁴⁷ Av det forhold at fisket var så viktig for kystbefolkningen i Nord, trakk han rettslige konsekvenser:

«Difor måtte folk rekna seg juridisk rett til fiskegrunnane, som elles til jord og til jaktmark. Det ser ut til at rettsreglane på dette område vart umlag som på landjordi. På landjordi åtte kvar mann fisket i det vatn (bekk, elv eller innsjø) som låg til hans eiendom. Det fants store viddor, ålmenningar, som ikkje var underlagt privat eigedomsrett; i ein ålmenning kunde hoggast skog og drivast jakt og fiske etc av kvar mann som budde i det bygdelaget som ålmenningen hørde til. I sjøen må og grunneigaren ha ått retten til å fiska utanfor sitt land. Sume fiskevær var og heilt privat eigendom. Men dei viktigaste fiskeværi må stort sett ha vore ålmenningar frå gamalt av, med bruksrett for større eller mindre bygdelag. Til den bruksretten hørde rett til å setja upp fiskarbuder og til å fiska på dei fiskegrunnane – det havområdet – som hørde været til.» ⁴⁸

Det følger også av den etterfølgende redegjørelsen for Stortinget om saken at det var viktig for Norge å dokumentere for Domstolen hvilken økonomisk rolle fiskerinæringen spiller for Nord-Norge. ⁴⁹ I advokat Arntzens redegjørelse om den skriftlige prosedyre fremhever han:

«Og bruken av kysthavet – til ferdsl, fiske og fangst – har så langt tilbake som historien går, vært et livsvilkår for kystbefolkningen og særlig for den nord-norske befolkning.» ⁵⁰

Om selve dommen sa advokat Arntzen videre:

«Det avgjørende for valget av basislinjer må være om visse havområder beliggende innenfor disse linjer er så sterkt forbundet med landet, at de bør behandles som indre farvann. Og ved bedømmelsen av denne tilknytning mellom land og sjø kommer ikke bare geografiske forhold, men også økonomiske interesser i betraktning når disses reelle karakter og styrke er klart bevist gjennom lang tids bruk.» ⁵¹

Norge fremhevet i sin prosedyre at de ikke påberopte seg historien for å få anerkjent ualminnelige rettigheter eller områder av havet som folkerettens almin-

47. Robberstad I, 1950 side 4, og Dass, Petter: *Nordlands trompet*, 2006 side 116–117: «I Tromsen har ingen Mand Plov eller Harv, Dem levnes ey Sæd eller Ager til Arv, Mand Jorden i Faarer ey velter; I dybet her under de søge sit Brød, Og naar det mislinger, da lide de Nød Og meget stor Armod forsmelter.»

48. Robberstad I 1950 side 6.

49. St.meld.nr. 87 1952 side 5.

50. Ibid, side 11.

51. Ibid, side 15.

nelige regler var til hinder for. Norge påberopte seg historiske forhold, sammen med andre faktorer, for å begrunne tolkningen av alminnelig folkerett.⁵²

2.6 Haag-domstolens avgjørelse og bemerkninger om historiske fiskerettigheter for Norge

Med ti mot to stemmer slo Haag-domstolen fast at den norske metoden for opp-trekking av grunnlinjer ikke var i strid med folkerettens regel om lavvannslinjen. Domstolens tilbakeviste Storbritannias påstand om at det i folkeretten eksisterte en maksgrense på ti mil for grunnlinjer over bukter og mellom øyer. Domstolen avviste også at grunnlinjen alltid må følge kysten parallelt i alle dens buktninger og retninger. Haag-domstolen introduserte et nytt generelt prinsipp om at grunnlinjen må følge «the general direction of the coast», kystens hovedretning.

Norge fikk anerkjent prinsippet om at sjøgrensen utenfor Nord-Norge skulle trekkes i rette linjer med utgangspunkt i de ytterste øyer, skjær og nes. Dette gjaldt også de bredeste fjordene, som Vestfjorden og LoppHAVET. Norge fikk med dette beholde et omtvistet område på ca. 7000 kvadratkilometer i sitt sjøterritorium.⁵³

Norge fikk medhold i de prinsipielle folkerettslige spørsmål, blant annet på grunn av kystbefolkningens historiske fiskerettigheter og økonomiske avhengighet av fisket.⁵⁴ Dette betyr imidlertid ikke at Domstolen tok avstand fra Storbritannias anførsler om at parallellopptrekking og sirkelbue-envelopper var gyldige fremgangsmåter for å trekke opp grunnlinjene. Haag-domstolen fremholder kun at disse metodene ikke var bindende eller obligatoriske fremgangsmåter for Norge, med de særegne geografiske forhold som preger kysten. Norges metode med rette grunnlinjer ble funnet å være innenfor prinsippet om «the general direction of the coast».⁵⁵ Domstolen uttrykte også at dette var «the application of general international law to a specific case».⁵⁶

Domstolen fremhevet fire vurderingskriterier som inngikk i helhetsvurderingen av det fleksible prinsippet at grunnlinjene må følge «kystens hovedretning» ved lavvann.⁵⁷ For det første graden av kyststatens avhengighet av territorialfarvannene. For det andre graden av tilknytning mellom hav- og landområder,

52. *ICJ, Pleadings, I*, 1951 side 574.

53. *Norsk utenrikspolitikks historie*, bind 5 «Kald krig og internasjonalisering 1945–1965», side 353.

54. Jf. Arntzen 1952 side 131 flg.

55. *ICJ Reports* side 142, og Johnson, D.H.N. «The Anglo-Norwegian Fisheries case», *International and comparative Law Quarterly*, I (1952) side 157–158.

56. *ICJ Reports* side 131.

57. *ICJ Reports* side 133.

og spørsmålet om hvorvidt havområdene innenfor grunnlinjene er tilstrekkelig nært knyttet til landherredømmet til å bli ansett som indre farvann. For det tredje går domstolen inn og vurderer økonomiske interesser. For det fjerde vurderes de historiske forhold, herunder lang tids bruk og aksept av praksis fra andre stater.

Norges anførsel om at historiske forhold, altså faktisk utøvet fiske i lang tid, hadde betydning for innholdet i gjeldende folkerett, fikk altså tilslutning fra domstolen.⁵⁸ Norge fikk gjennomslag for sine anførsler om at kystbefolkningens historiske fiskerettigheter, avhengighet til og økonomisk interesse i fisket tilsa at havområdene innenfor grunnlinjene var særlig nært knyttet til landterritoriet og derfor måtte regnes som indre farvann. Historiske rettsforhold ble ansett som tolkningselementer i anvendelsen av folkeretten. De folkerettslige reglene på området var derfor ikke absolutte og statiske, slik Storbritannia anførte.⁵⁹

Det forhold at Norge evnet å påvise kontinuitet i sin oppfatning av gjeldende folkerett gjennom sine kongelige resolusjoner fra 1812 og fremover, uten at dette var bestridt av Storbritannia eller andre stater, ble vektlagt i domspremissene. I domspremissene ble det videre pekt på fiskerienes betydning for kystbefolkningen i Norge:

«The Court considers that, although it is not always clear to what specific areas they apply, the historical data produced in support of this contention by the Norwegian Government lend some weight to the idea of the survival of traditional rights reserved to the inhabitants of the Kingdom over fishing grounds included in the 1935 delimitation, particularly in the case of LoppHAVET. Such rights, founded on the vital needs of the population and attested by very ancient and peaceful usage, may legitimately be taken into account in drawing a line which moreover, appears to the Court to have been kept within the bounds of what is moderate and reasonable.»⁶⁰

Haag-domstolen la altså til grunn at det fra gammelt av besto nedarvede rettigheter til fiskegrunner i det omstridte området, som var eksklusive for Norges kystbefolkning. Disse rettighetene var basert på lang tids bruk, avhengighet og livsgrunnlagsbetraktninger. Selve domsslutningen lød:

«The Court rejecting all submissions to the contrary, Finds by ten votes to two, that the method employed for the delimitation of the fisheries zone by the Royal Norwegian Decree of July 12th, 1935, is not contrary to international law; and by eight votes to four, that the base-lines fixed by the said Decree in application of this method are not contrary to international law.»⁶¹

58. *ICJ Reports* side 133.

59. Se Kobayashi 1965 side 29.

60. *ICJ Reports* side 142.

61. St.meld.nr. 87 (1952) side 1, *ICJ Reports* side 143.

Norges metode for opptrekking av grunnlinjer vant altså frem. Domstolen underkjente, ifølge advokat Arntzen som prosederte saken for Norge, det «folkerettssystem for fastsettelse av sjøterritoriets utstrekning som britene hadde bygget opp og som hadde fått utbredt støtte i folkerettslitteraturen, men som aldri var blitt anerkjent i statenes praksis». ⁶² Dommen er videre et eksempel på Den internasjonale domstols rettsskapende arbeid. Prinsippene som følger av avgjørelsen er nå nedfelt i Havrettstraktaten artikkel 7. Avgjørelsen regnes som skjellsettende i alminnelig folkerett og innenfor havretten.

Dommen – og den forutgående prosessen – har særlig betydning for to forhold. For det første førte rettssaken til at man fra norsk side måtte beskjefte seg med spørsmålet om fiskerettigheter. I forkant av saken i Haag ble omfattende faktisk og rettslig materiale fremskaffet for å dokumentere hvordan fisket har blitt utøvet langs kysten av Nord-Norge. Dette materialet, samt utredningene fra Per Hovda og Knut Robberstad, ble brukt direkte av Norge i både den skriftlige og den muntlige prosedyren i Haag. Dette materialet kan gi veiledning ved kartlegging av eventuelle fiskerettigheter også i dag. Som jeg kommer tilbake til nedenfor, er dette materialet undersøkt av flere forskere i ettertid.

For det andre, og dette er det viktigste, ble det under forhandlingene av norske myndigheter anerkjent og gitt klart uttrykk for at det eksisterte *lokale, tinglige rettigheter* for befolkningen. Selv om hovedfokuset i Haag var å påvise norsk enerett til fiske i det omstridte området i forhold til utenlandske fiskere, brukte Norge Robberstads funn om at det kunne være tale om privatrettslige rettigheter direkte i sine innlegg for Den Internasjonale domstolen. Disse rettighetene kunne ha form av eiendomsrett, slik at enkeltpersoner kunne eie, eller ha eksklusiv bruksrett til enkelte fiskegrunner, men i hovedsak synes det som om det var tale om kollektive rettigheter for bygder eller fiskevær. Avgrensningen av rettighetssubjektet fremtrer ikke som helt klar, men det virker i alle fall som det var tale om et nærhetsprinsipp i Finnmarks kystfiske. Norge illustrerer dette også gjennom at tilreisende fiskere ikke hadde adgang til fjordfisket i Finnmark. I alle fall frem til 1830 var de såkalte nordfarerne henvist til å fiske på utøyene hvor det ikke bodde folk. ⁶³ Grunnen til at det lokale perspektivet var så viktig var jo nettopp behovet for å påvise historiske, lokale rettigheter som kunne danne grunnlag for unntak fra folkerettens hovedregler.

Strøm Bull har i en artikkel fra 2005 bemerket at:

«De samme argumentene med vekt på kystfiskets betydning for bosetningen langs kysten, som Norge hevdet i Fiskerigrensesaken mot Storbritannia, ser vi i dag frem-

62. Arntzen, 1952 side 131.

63. Robberstad I, 1950 side 22.

ført fra lokalt og regionalt hold og fra Sametinget overfor de samme myndigheter som førte saken mot Storbritannia. De historiske data som den gang ble funnet frem, kan få ny aktualitet i dagens interne fiskeripolitikk.»⁶⁴

3 Private fiskerettigheter i saltvann i norsk rett før og etter Fiskerigrensesaken

3.1 Generelt

I dette punktet skal jeg se nærmere på rettstilstanden hva gjelder private rettigheter i saltvann både i perioden før og i perioden etter 1951. Dette er av betydning for å kartlegge om Norges argumentasjon om historiske rettigheter for Haag-domstolen kun var prosedyreinnlegg, eller om det var dokumentasjon av den faktiske rettstilstanden. Jeg skal også vise hvilken betydning Fiskerigrensesaken har hatt for forskningen på private fiskerettigheter, herunder hvilken betydning Fiskerigrensesaken hadde for Kystfiskeutvalgets arbeid.

3.2 Rettstilstanden før Fiskerigrensesaken

I Fiskerigrensesaken anerkjente Norge eksistensen av private fiskerettigheter som bygget på historisk bruk frem til 1951. Det var imidlertid ikke nytt i norsk rett at det kunne eksistere lokale rettigheter til det kystnære saltvannsfisket: Flere rettskilder ga støtte til et slikt syn. Både Høyesteretts praksis og oppfatninger blant rettsforskere var at det kunne eksistere ulike rettigheter til saltvannsfiske basert på alders tids bruk og lokal sedvanerett. I Rt. 1936 side 923 uttalte Høyesterett i saken om Bunnarnfiske i Oslofjorden:

«Bunnarneierne har gjennom tidene ansett sig eneberettiget og har forsvart sin rett mot de angrep som til forskjellige tider med de da brukte fiskeredskaper er gjort eller forsøkt.»⁶⁵

I den saken fant Høyesterett tilstrekkelig bevis for alders tids bruk. At forsvar av sin rett var gjort jevnlig ble også vektlagt.⁶⁶

Brandt henviste til Norske Lov da han uttrykte at det på slutten av 1800-tallet var den utbredte oppfatning i landet at man kunne ha særrettigheter i saltvann, for eksempel i form av fiskerettigheter:

64. Strøm Bull, Kirsti: «Fisken i saltvann – betraktninger rundt rettighetsspørsmål», *Kart og plan* 2005 side 9–16, side 16.

65. Rt. 1936 side 923, side 927.

66. *ibid.*

SUSANN FUNDERUD SKOGVANG

«Paa mange steder, især i de inderste af Fjordene, ansees med Hjemmel af gammel Tids Brug Grundejeren, tildeels ogsaa Andre eneberettigede til Fiskeri med alle Andres Udelukkelse. Gyldigheden heraf synes ikke at kunne negtes, hvor Vedkommendes Eneret virkelig har været anerkjendt fra Alders Tid; thi om den end ikke ligefrem har Hjemmel i 5–11–2 og 11, der vel fornemmelig alene har Ferskvandsfiskeriet for Øje, saa viser de anførte Lovsteder dog, at Alders Tids Brug i disse Forhold er retsstiftende.»⁶⁷

Brandt mente altså at både grunneiere og andre kunne ha ervervet enerett til fiske basert på alders tids bruk, og at dette gjaldt særlig innerst i fjordene. Slike rettigheter kunne også være formulert som en rett for befolkningen i et område, som en slags allmenningsrett. *Meinich-Olsen* har uttalt seg i retning av at rettigheter i sjø i eldre norsk historie hadde karakter av å være allmenninger. Han uttalte at

«... man fra de ældste tider har hat lignende forhold som nu: en mindre kjerne bestaaende av de egentlige gaardsbruk med en i gamle dager meget eksklusiv eiendomsraadighet for oppsitterne og utenom disse store strækninger av fjeld, sjø og skog, hvor ikke nogen enkelt har utøvet en utelukkende eiendomsraadighet, men som har ligget til fælles bruk for bygden og som av den grund allerede fra de ældste tider har været benævnt almenning.»⁶⁸

Han uttaler videre om den rettslige karakteren at fiskerettigheter både kunne tilligge grunneiere som et aksessorium til den faste eiendommen, men også at enkelte igjen var rettigheter som tilkom beboerne i et bestemt distrikt:

«For mig staar det dog saa at sandsynligheden taler for at almenningsretten oprindelighar været en allemandsrett. Men hermed faar det være som det vil. Senere er det ikke tvil om at der har foregaaet en spaltning, saa enkelte rettigheter er blir knyttet til besiddelse av fast eiendom, er blir reele rettigheter, mens andre rettigheter, specielt jagt- og fangstretten og delvis fiske, er blit opfattet som en personlig ret – *en allemandsret for dem som er bosatt inden vedkommende almenningsdistrikt.*»⁶⁹
(min utheving)

At dette utsagnet også gjelder saltvannsfisket legges til grunn av Fleischer-utvalget i NOU 1986: 6.⁷⁰

Også utenlandske rettsvitere har beskrevet det norske fisket som særegent, og poengtert at kystbefolkningen var avhengig av retten til fisket for sitt livopphold. I havrettsklassikeren *The Sovereignty of the Sea* uttaler Thomas W Fulton om vik-

67. Brandt, Fredrik: *Tingsretten*, N.W.Damm & søn, Kristiania 1878 side 420–421.

68. Meinich Olsen, Kristian: *Norsk almenningsret*, Gyldendal, Oslo 1928 side 12–13.

69. Meinich Olsen: *Norsk almenningsret*, side 154.

70. NOU 1986: 6 *Erstatning til fiskerne for ulemper ved petroleumsvirksomheten*, side 46.

tigheten for Norges kystbefolkning av å sikre seg eneretten til å fiske langs Norges kyst så langt ut som overhodet mulig. Han uttrykte at hovedbegrunnelsen for rette grunnlinjer som også inkluderte lange fjorder som Vestfjorden og Varangerfjorden, var behov og nyttevurderinger.⁷¹ Også moralske argumenter kunne anføres for Norges metode for opptrekkingen av rette grunnlinjer:

«The country is comparatively sterile; the climate is rigorous; the people are poor, and the fisheries are of the utmost importance for their maintenance. A large proportion of the population derive, and have always derived, their livelihood from the sea

...

It is therefore only just that this natural source of food along their coast should be conserved as much as possible, so long as the manifest rights of other nations are not violated, and as the manifest rights of other nations are not violated, and that the poor native fishermen, pursuing a hard and laborious calling, which necessity has imposed on them, should be protected from the intrusion of foreign vessels, better equipped and with more capital at their disposal.»⁷²

Norges holdning til opptrekkingen av fiskerigrensen og grensen for norsk territorialfarvann var basert på kystbefolkningens avhengighet til fisket.

3.3 Rettskildesituasjonen etter 1951

I Fiskerigrensesaken argumenterte Norge med og dokumenterte forutsetningsvis private rettigheter til saltvannsfiske. Gjennom dette viste Norge at landet, i alle fall fram til 1951, anerkjente eksistensen av slike rettigheter. I dette punktet skal jeg fokusere på hvordan dette synet er videreført i perioden etter seieren i Haag-domstolen. Jeg bemerker at også nyere forskning om historiske fiskerettigheter, altså fra tiden før 1951, er inntatt i dette punktet.

Også rettspraksis og forskning om fiskerettigheter etter Fiskerigrensesaken av 1951 støtter opp om synet om at det har eksistert og fortsatt kan eksistere private fiskerettigheter til saltvann både for enkeltpersoner og grupper av personer. Et eksempel fra tiden etter Fiskerigrensesaken på fiskerettigheter i saltvann basert på alders tids bruk er publisert i

Rt. 1963 side 1091. Saken gjaldt spørsmål om hvorvidt grunneiere hadde eneretten til å fiske laks og sjøørret utenfor den sjøgrunn som tilhørte gården Tengs i Eigersund herred. Med enerett mentes i denne saken retten til all fiske av laks og sjøørret uten redskapsbegrensninger, altså en langt videre rett enn den rett som fulgte av lovgivningen. Høyesterett kom til at grunneierne hadde slik rett, og at

71. Fulton 1911/2002 side 676.

72. Ibid.

SUSANN FUNDERUD SKOGVANG

den baserte seg på et rettsgrunnlag som gikk lengre tilbake enn 1905-lakseloven. Førstvoterende uttalte:

«Jeg sammenfatter mitt syn slik: Det må ansees godtgjort at grunneierne fra gammel tid har hatt og håndhevet en særrett til laks- og sjøørretfiske i Tengsvågen som er til hinder for at andre driver garnfiske etter laks og sjøørret der. Fra almenhetens side er det ikke drevet laks- og sjøørretfiske av slik art at det kan motbevise eller avkrefte grunneiernes enerett. Grunneierne har da en særrett som er beskyttet ved lakselovens § 7. Jeg finner støtte for resultatet i Høyesteretts dom i Rt-1912-433 angående Bolstadfjorden i Hordaland.

På samme måte som lagmannsretten finner jeg at eneretten til garnfiske bør ansees for å omfatte ikke bare Tengsvågen og Launessundet, men også sjøstrekningen utenfor så langt den tilhører Tengs.»⁷³

I Vansjødommen, Rt. 1983 side 569, kom Høyesterett med en klar uttalelse om at også private rettigheter i saltvann kunne baseres på særskilt grunnlag. Saken gjaldt allmennhetens rett til fiske i innsjøen Vansjø. Førstvoterende uttalte om fiske i saltvann:

«Jeg oppfatter bevisene dithen at fiske i ferskvann har vært betraktet som en herlighet som har tilligget gårdene. I dette ligger at fisket har vært oppfattet som en rett for grunneierne, slik forholdet var etter de eldre lovene. Man kan mot dette ikke innvende at det i materialet omkring matriklene også forekommer opplysninger om fiske i saltvann. Det er vel så at fiske der har vært ansett for fritt for enhver. Dette var dog bare en hovedregel. *Man kunne ha ervervet en særrett i sjøen, for eksempel i en våg.*»⁷⁴ (min utheving)

Blant annet basert på denne dommen uttrykker Samerettsutvalget II (SRUII):

«Det kan etter utvalgets formening utledes av det ovennevnte at det kan foreligge særlige rettigheter i saltvann, og at alders tids bruk og sedvane kan være mulige ervervsgrunnlag for slike rettigheter.»⁷⁵

I Kåfjord-dommen, Rt. 1985 side 247, ble fjordfiske som var utøvet i lang tid og av vesentlig økonomisk betydning for befolkningen i et avgrenset område, ansett å ha erstatningsrettslig vern mot inngrep ved vassdragsregulering.

Ørebech var i lang tid stort sett alene om å forske på rettsspørsmål vedrørende saltvannsfiskerier. Han har benyttet materialet fra Fiskerigrensesaken fra 1951 flittig i sin forskning. I boka *Om allemannsrettigheter* fra 1991 uttaler han:

73. Rt. 1963 side 109, side 1096.

74. Rt. 1983 side 569, på side 579.

75. NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*, side 540.

«Fisket slik det har vært benyttet i uminnelige tider i de kystnære strøk, har klart karakter av alders tids bruk. I visse tilfelle har bruken vært støttet av rettslige ordninger som ekskluderer visse befolkningsgrupper fra deltakelse

...

Det man kan si er at på samme måte som samenes utnytting av fiske, beite og bør var nødvendig grunnlag for samiske bosettinger, kan fiskeressursene i havet sies å ha vært det for store deler av kystbefolkningen i Vest- og Nord-Norge. Som vist i kap. 5.43.4 vil slik langvarig og intensiv bruk ha betydning for rettsvernet selv uten at denne bruk har manifestert seg på en slik måte at det kvalifiserer for betegnelsen srrettighet.»⁷⁶

I 2007 slr Ørebech fast i en artikkel i Lov og Rett at:

«Fisket er kystfolkets *rettighet* og ikke kun *tålt bruk* eller *alminnelig handlefrihet*. Slik situasjonen har utviklet seg, fisker hlygene iht. sin allmenningsrett mens tilreisende fisker i kraft av en *uskyldig nyttesrett*.»⁷⁷

I den senere tid har imidlertid flere forskere fattet interesse for dette «ubearbejdet» feltet.

Strøm Bull har i en artikkel fra 2005 vist flere eksempler på eldre lokale fiskerettigheter. De fiskerettighetene hun omtaler er hovedsakelig fra tiden fr Fiskerigrensesaken, men hun har benyttet materialet fra saken i sin undersøkelse. Fra Sunnmøre forteller hun om at individuelle fiskeplasser fikk navn etter eier: «Utenfor de individuelle fiskeplassene l 'fiskemarka'. Her var fisket fritt for alle som sognet til området, mens andre måtte ha tillatelse for å fiske.»⁷⁸ *Strøm Bull* har videre i sin utredning for Kystfiskeutvalget konkludert med at fisket i fjordene i Finnmark har vært en eksklusiv rett for de som bodde ved fjordene. Hun uttrykker:

«Ved overgangen til 1900-tallet må man kunne si at fjordfisket fortsatt var et eksklusivt fiske for folkene i fjordene. I tråd med oppfatningen om at det kan være lokale rettigheter til fiske i saltvann, har denne bruken vært av en slik art at folk i fjordene hadde fått en rett til dette fisket.»⁷⁹

Strøm Bull redegjør i hovedsak for reguleringshistorikken vedrørende fiske i Finnmark, og fokuserer bare i lite grad på private rettigheter. *Strøm Bull* konkluderer likevel med at det utøvde fjordfisket var av en slik «karakter at det gav grunn-

76. Ørebech, Peter: *Om allemannsrettigheter*, Osmundsson Forlag, Vetre 1991 side 324.

77. Ørebech, Peter: «Hvem eier fisket i de hlogalandske ytre allmenninger?» *Lov og rett*, 2007 side 345–367.

78. *Strøm Bull* 2005 side 9–16, side 11.

79. *Strøm Bull*, Kirsti: «Historisk fremstilling av retten til fiske i havet utenfor Finnmark» i NOU 2008: 5 kapittel 5, side 156.

SUSANN FUNDERUD SKOGVANG

lag for å etablere rettigheter».⁸⁰ Etter andre verdenskrig ble det lokale fjordfisket utsatt for et sterkt press fra andre fiskere. Strøm Bull problematiserer om denne invasjonen av fiskere var av en slik art at de opparbeidede rettighetene ble fratatt fjordbefolkningen. Hun trekker en parallell til utviklingen av samiske rettigheter på landjorda:

«På samme måte kan man betrakte rettighetene for fjordfiskerne i Finnmark. Selv om også de har hatt vanskelig for å stå imot det ytre press fra større og sterkere interesser, kan ikke det lede til at de har mistet sine rettigheter etablert gjennom en bruk i uminnelige tider bakover.»⁸¹

Øyrehagen Sunde har gitt en grundig beskrivelse av rettshistorien vedrørende private fiskerettigheter.⁸² Også han har benyttet materialet fra Fiskerigrensesaken. Formålet i en av hans artikler angis blant annet å ha:

«aktualitet i høve til kva som er gjeldande rett gjennom ei utmaling av karakteren til fiskerettar i saltvatn.»⁸³

Øyrehagen Sunde konkluderer med at:

«Fiskerettar i saltvatn har vore ein del av norsk rett sidan høgmellomalderen. Til dels har dei frå 1600-talet fått heimel i lov, men i det store og heile har dei vore basert på *lex non scriptum*.

...

Fiskerettane ved strandlinja var eksklusive for eigaren av landeigedommen innanfor, fiskerettane i fjordar og kystnære strøk var individuelle eller kollektive, medan fiskerettane i havområde var kollektive. Kjeldematerialet gjev ingen grunn til å hevda at desse fiskerettane har vore totale, men åleine eksklusive i høve til visse reiskapstypar, til visse stadar i sjøen og/eller visse tidsperiodar. Kriteriet for om fisket var eksklusivt eller ei, ser ut til å ha vore om det var tilstrekkeleg regulært og inntektsbringande til å vera av ein viss økonomisk verdi.»⁸⁴

80. Ibid.

81. Ibid. side 158.

82. Øyrehagen Sunde, Jørn: «Fiskerettar i saltvatn og *lex non scriptum* i norsk rett og rettshistorie», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 2006 side 341–412. Se også Ørebech 2007 side 345–367.

83. Øyrehagen Sunde, 2006 side 343–344.

84. Øyrehagen Sunde, 2006 side 341–412.

Øyrehagen Sunde har videreutviklet dette synet i senere arbeider.⁸⁵ Han fremholder at rett til fiske i havet var «eit eigeomsobjekt fordi dei kunne rivast laus frå ein eigeom eller ei driftseining, noko allmenningsrettar ikkje kunne».⁸⁶

Det er som påvist flere som har uttrykt at fjordfisket var en allmenningsrett. Øyrehagen Sunde hevder at saltvannsfiske var et eiendomsobjekt og at denne kunne være gjenstand både for individuelle og kollektive rettigheter.⁸⁷ Etter mitt syn er dette mer tale om terminologi, og ulikt syn på innholdet i allmenningsinstituttet, enn ulik rettsoppfatning.

Falkanger/Falkanger åpner for at det kan eksistere lokale rettsdannelser (lokal sedvanerett, rettigheter etablert ved hevd eller alders tids bruk) også i saltvannsområder.⁸⁸

Jebens har også benyttet materialet fra Fiskerigrensesaken i artikkelen «Sjøsamenes og etnisk norske fiskeres rett til sjøfiske i Finnmark». Han fremholder at det fortsatt eksisterer lokale særrettigheter til sjøfiske i Finnmark basert på samisk og norsk sedvanerett og alders tids bruk.⁸⁹ Han uttaler at det dreier seg «i utgangspunktet om en eksklusiv rett for beboerne i vedkommende fjordområder».⁹⁰

Kolstad/Stemshaug benytter også til Fiskerigrensesaken, og legger til grunn i sin utredning om havfiskerettigheter:

«Grunnlaget for etableringen av havfiskeretter basert på historisk fiske er alders tids bruk. Alders tids bruk kan gi grunnlag for etableringen av en rettighet for en større personkrets, og vil kunne etablere fiskeretter for en større krets av fiskere, for eksempel fiskere fra et bestemt område, for fiske med bestemt redskap eller fiske utført med bestemte fartøy.»⁹¹

85. Øyrehagen Sunde, Jørn: «Fiske Grunden ... udgjør Landets Fortog og endeel af dets Ejendom», *Historisk tidsskrift* 2009 side 7–37, Øyrehagen Sunde, Jørn: «A Geographical, Historical and Legal Perspective on the Right to Fishery in Norwegian Tidal waters», *Arctic Review on Law and Politics*, 2010 side 108–130, Øyrehagen Sunde, Jørn: «Fiskerettar i saltvatn som eigeomsobjekt», *Historisk tidsskrift* 2010 side 273–280.

86. Øyrehagen Sunde, *Historisk tidsskrift* 2010 side 275.

87. Øyrehagen Sunde, 2009 side 7–37, og Øyrehagen Sunde, *Historisk tidsskrift* 2010 side 273–280.

88. Falkanger, Thor og Falkanger, Aage Thor: *Tingsrett*, Universitetsforlaget, Oslo 2007 side 94.

89. Jebens, Otto: «Sjøsamenes og etnisk norske fiskeres rett til sjøfiske i Finnmark», *Lov og rett* 2007 side 259–282, side 280.

90. Ibid.

91. Kolstad, Olav og Stemshaug, Helge: «Rettigheter i fisket – en rettslig analyse», upublisert juridisk betenkning til Fiskebåtredernes Forbund, tilgjengelig hos forfatter, side 15.

Hutchinson har i en artikkel i *Historisk tidsskrift* argumentert for at «sedvanerettigheter på havet var begrunnet i allmenningsrett heller enn i eiendomsrett».⁹² Hans argumenter baseres på empiri fra ulike fjorder i Nordland. Artikkelen er et tilsvarende til Øyrehagen Sundes argumenter for fiskerettigheter som eiendomsobjekter.⁹³ *Hutchinson* bygger opp under synet om at det i tidligere tider var tale om allmenningsrettigheter til fiske i saltvann.⁹⁴ Også *Myklebust* reiser spørsmål om begrepet allmenning kan være dekkende for det kystnære sjøområdet, da lange tradisjoner for flerbruk, «kan setje rettslege rammer for det offentlege sin kompetanse til å forvalte over området».⁹⁵

3.4 Fiskerigrensesakens betydning i NOU 2008: 5

I NOU 2008: 5 *Retten til fiske i havet utenfor Finnmark*, er Fiskerigrensesaken viet stor plass. Kystfiskeutvalget har en egen redegjørelse av saken i utredningens punkt 5.17.⁹⁶ I oppsummeringen av Norges anførsler om private rettigheter for Den internasjonale domstol, vises det både til hvem som var rettighetssubjekt, hva som kunne være objektet for fiskerettigheter, hvilken rett det var, samt hvor lenge rettighetene hadde vedvart.⁹⁷ Videre henviser Kystfiskeutvalget til saken ved flere tilfeller. I sammenfatningen av kapittel 5 uttales:

«I fiskerigrensesaken mot England fremhevet staten nettopp de lokale sedvanene i saltvannsfisket, og understreket at romerrettens lære om 'fritt hav' aldri hadde slått gjennom i Norge. Norge vant da også fram nettopp på bakgrunn av sedvanene og den historiske bruken.»⁹⁸

Videre, i kapittel 11 Utvalgets vurderinger og tilrådniger, uttaler utvalget:

«Både en bruksrett og en eiendomsrett betegnes gjerne for en tinglig rett, dvs. rettshaveren kan gjøre retten over den begrensede eiendommen (tingen) gjeldende mot alle, og retten er av privatrettslig karakter, dvs. retten hviler ikke på noe offentlig vedtak. Slike rettigheter spilte en betydelig rolle i fiskerigrensesaken mot

92. Hutchinson, Alan: «Fiskerettigheter i saltvann – en kommentar», *Historisk tidsskrift* 2009 side 673–648.

93. Øyrehagen Sunde, 2009 side 7–37.

94. Falkanger avgrensner mot behandling av disse spørsmål, jf. Falkanger, Thor: *Allmenningsrett*, Universitetsforlaget, Oslo 2009 side 24, note 6.

95. Myklebust, Ingunn Elise: *Strandrett og offentlig styring av arealbruk i sjø*, Universitetsforlaget, Oslo 2010 side 87.

96. NOU 2008: 5 side 127–134.

97. NOU 2008: 5 side 134.

98. NOU 2008: 5 side 155.

Storbritannia der det fra norsk side som omtalt i kapittel 5 ble anført at de var vanlige langs den norske kysten.»⁹⁹

Utvalget la således betydelig vekt på Norges anførsler i Fiskerigrensesaken, og på det materialet som ble fremskaffet i forbindelse med saken mot Storbritannia. Det kan for øvrig være verdt å bemerke at Regjeringsadvokaten i sin høringsuttalelse til Kystfiskeutvalgets forslag ikke nevner Fiskerigrensesaken med et eneste ord.¹⁰⁰

Kystfiskeutvalget drøftet ikke spørsmålet om private fiskerettigheter konkret, men i utvalgets forslag til finnmarksfiskelov § 13 første ledd fremgår det at utvalget forutsetter at det kan eksistere private rettigheter basert på hevd og alders tids bruk:

«Loven her gjør ikke inngrep i kollektive eller individuelle rettigheter i havet utenfor Finnmark som kan være opparbeidet ved hevd eller alders tids bruk.»¹⁰¹

Det samme utvalget foreslår videre lovfestet en enerett for fjordenes befolkning til fiske i fjordene i Finnmark, i forslag til finnmarksfiskelov § 3. En slik enerett til fiske for en avgrenset krets av personer vil kunne sammenlignes med allmenninger. I samme retning uttaler Samerettsutvalget II seg. SRUII legger til grunn at det lettere kan tenkes særrettigheter til saltvannsfiske:

«... dersom fisket er knyttet til et nærmere bestemt geografisk område, har vært utøvd med tilstrekkelig fasthet og har hatt stor økonomisk betydning og annen betydning for de berørte fiskerne».¹⁰²

Kystfiskeutvalgets forslag baseres på det historiske fisket i fjordene kombinert med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.¹⁰³ Utvalget gjorde en grundig retts-historisk gjennomgang av fisket i Finnmark, og drøftet blant annet grunnlagsmaterialet til Fiskerigrensesaken.¹⁰⁴

4 Konklusjoner

Fiskerigrensesaken resulterte i en historisk dom i folkerettslig sammenheng. Ikke minst fordi den ble avsagt på et kritisk stadium av endringsprosessene i internas-

99. NOU 2008: 5 side 372–373.

100. Høringsuttalelse fra Regjeringsadvokaten datert 9. mars 2009, sendt til Fiskeri- og kystdepartementet.

101. NOU 2008: 5 side 412.

102. NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*, side 427.

103. NOU 2008: 5 side 414.

104. NOU 2008: 5 side 65–160.

jonal havrett. Resultatet var nok også overraskende for mange, da britenes anførsler hadde bredere oppslutning enn Norges.

Saken tok opp mange elementer som berørte grunnleggende rettsspørsmål, herunder hvilke tolkningsregler som skulle anvendes. Det forhold at folkerettslige regler er dynamiske og at innholdet kan variere fra forhold til forhold, er en viktig side ved avgjørelsen. Det er videre meget interessant å merke seg at historiske forhold og omstendigheter ble integrert i anvendelsen av aktuell folkerett, og hadde avgjørende betydning for resultatet. Også livsgrunnlagsbetraktninger og hensynet til økonomiske interesser var med på å avgjøre saken i Norges favør.

Den nasjonale betydningen av avgjørelsen er ikke mindre interessant: Norske myndigheter påberopte seg at fiskere langs kysten i Norge hadde opparbeidet seg særskilte rettigheter til fisket. Det var tale om både individuelle rettigheter og områderettigheter for grupper av personer. Rettspraksis og juridisk teori tilsier at det fortsatt eksisterer ulike fiskerettigheter i saltvann i Norge, slik Norge dokumenterte i Fiskerigransesaken. I Kåfjordfiskedommen i Rt. 1985 side 247 kom Høyesterett videre til at lokalt utøvet, sesongbasert torskefiske i Kåfjorden hadde erstatningsrettslig vern mot inngrep.

De forslag som fremmes av Kystfiskeutvalget i NOU 2008: 5 bygger på det historiske rettsgrunnlaget når det foreslår en enerett til fiske i de enkelte fjordene for de fiskerne som er bosatt langs denne fjorden. Også andre kilder fra tiden både før og etter Fiskerigransesaken underbygger at det har eksistert særrettigheter til saltvannsfiske, slik drøftelsene ovenfor viser.

Regjeringens oppfølging av Kystfiskeutvalgets forslag er inne i en avsluttende fase, og det kan forventes lovforslag til Stortinget i løpet av året. Det historiske grunnlaget for lokale fiskerettigheter er godt dokumentert, og anerkjent av den norske stat blant annet i Fiskerigransesaken mot Storbritannia. Dette grunnlaget kombinert med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk i henhold til FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, samt i medhold av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, gjør det lite trolig at Kystfiskeutvalgets forslag ikke vil bli fulgt opp i dens essens. Det kan også bemerkes at FNs spesialrapportør for urfolks rettigheter har oppfordret Norge til å følge opp Kystfiskeutvalgets forslag.¹⁰⁵

60 år etter saken mot Storbritannia kan altså Fiskerigransesaken få viktig innflytelse på utformingen av gjeldende norsk rett.

105. Report of the Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples, James Anaya, A/HRC/18/35/Add.2, «The situation of the Sami people in the Sápmi region of Norway, Sweden and Finland», side 21.

Вопрос по вылову рыбы в морской зоне между Норвегией и Великобританией и его значение для норвежского права спустя 60 лет.

Сюзанн Фюндеруд Скугванг (д.р. 1975), научный сотрудник в области права, Университет Тромсе

Аннотация

Вопрос по вылову рыбы в прибрежных водах между Норвегией и Великобританией включает в себя метод определения основных линий и, по мнению норвежцев, является одним из основных международных правовых положений. В статье автор подчеркивает важность исторического значения как для толкования, так и для применения норм международного права в вопросе по вылову рыбы в этом секторе. Далее в статье обсуждается, как данный случай привел к тому, что вопрос о праве на частный вылов рыбы стал вновь актуальным в правовой научной дискуссии. Поэтому здесь приведены аргументы со стороны Норвегии об историческом праве на ведение рыболовства, которое было здесь традиционным. В связи с выпуском отчета Комитета по прибрежному рыболовству, НОУ 2008:5, к вопросу по вылову рыбы в пограничной зоне возник новый всплеск интереса, а также появился ряд новейших научных работ, которые уделяют этой проблеме большое внимание в своих изысканиях.

Ключевые слова:

Вопрос по вылову рыбы в прибрежной морской зоне между Норвегией и Великобританией, юридическая история страны, право на рыболовство, Комитет по прибрежному рыболовству